

Com
promoure la

LECTURA

Guanyem un
**ESTIU
LECTOR**

a les **ACTIVITATS D'ESTIU**

**Guia d'orientacions
en el marc del lleure educatiu**

Direcció: Marta López i Pep Prat del programa
Lecxit de la Fundació Bofill

Elaboració: Laura Mencía

Disseny i maquetació: Funky Peanut

Edició: juny 2025

ISBN: 979-13-990319-1-1

Agraïment

Aquesta guia ha estat elaborada i revisada a partir de les aportacions de persones expertes provinents d'entitats d'acció socioeducativa i del lleure, a qui agraïm el temps dedicat, així com la mirada innovadora cap a un lleure que dona cabuda a la lectura:

Marc Alabart (Cooperativa Tandem LiJ, ex-cap del cau Ermessenda Casc Antic), Mariona Albi (Educo), Elena Bornay (Esplai Xirusplai), Clara Bricullé (Esplais Catalans), Judith Calabria (PINCat-Plataforma d'Infància de Catalunya), Manu Espinós (+Educació), Mireia Garcia (Fundesplai), Anna Grau (MCECC - Fundació Pere Tarrés), Oriol Nicolau (+Educació), Glòria Pedró (Fundesplai), Mònica Petit (Fundació Marianao), Júlia Piñol Panisello (Casal dels Infants), Miriam Rodríguez (Fundació Marianao), Montse Soria (Fundació Pere Tarrés), Meritxell Vilaclara (Fundació Salut Alta), Maria Vilas (Minyons Escoltes i Guies de Catalunya).

Col·laboren

**Diputació
Barcelona**

*Xarxa de Biblioteques
Municipals*

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Política Lingüística**

Impulsen

lecxit
LECTURA PER A L'ÈXIT EDUCATIU

**FUNDACIÓ
BOFILL**
Educació per canviar-ho tot

**Plataforma d'infància
de Catalunya**

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència **Creative Commons Reconeixement 4.0 Internacional (by)**. Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear els continguts propis d'aquesta publicació, per a qualsevol finalitat, inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.

Les publicacions del programa LECXIT estan disponibles per a descàrrega als webs **lecxit.cat** i **fundaciobofill.cat**.

Introducció

PER QUÈ I PER A QUI ÉS AQUESTA GUIA? 5

Marc	5
Propòsit	5
Destinatari	6
Elaboració	7

LLEURE I LECTURA, UN ENRIQUIMENT MUTU 9

Per un estiu lector: el valor de la lectura a l'estiu	9
El paper de les activitats d'estiu en la lectura	10
Riscos i límits d'una estratègia lectora a les activitats d'estiu	11

ESTRATÈGIES PER PROMOURE LA LECTURA A LES ACTIVITATS D'ESTIU 14

Principis d'aplicació de les estratègies: inclusió, accessibilitat i significació	18
---	----

ESTRATÈGIA 1 Integrem la lectura dins del joc	20
---	----

ESTRATÈGIA 2 Ambientem les activitats i els espais a partir de lectures	21
---	----

ESTRATÈGIA 3 Proposem als infants i adolescents que esdevinguin narradors	22
---	----

ESTRATÈGIA 4 Incorporem la lectura dins del quotidià	22
--	----

ESTRATÈGIA 5 Construïm racons de lectura	24
--	----

ESTRATÈGIA 6 Eduquem en l'autonomia lectora	25
---	----

ESTRATÈGIA 7 Vehiculem la lectura com a motor de reflexió i participació	26
--	----

ESTRATÈGIA 8 Connectem amb els recursos de lectura comunitaris	27
--	----

ESTRATÈGIA 9 Gamifiquem la lectura	28
--	----

ESTRATÈGIA 10 Ofereim referents lectors propers i positius	29
--	----

ESTRATÈGIA 11 Busquem la complicitat de les famílies	30
--	----

Conclusió

CRIDA ALS EQUIPS DE MONITORS, MONITORES I CAPS 33

Bibliografia 34

Introducció

PER QUÈ I PER A QUI ÉS AQUESTA GUIA?

Marc

Aquesta guia sorgeix en el marc de la col·laboració entre el programa LECXIT, de la Fundació Bofill, i la Plataforma d'Infància de Catalunya (PINCat), de la Taula del Tercer Sector Social, amb la voluntat de fer créixer el compromís col·lectiu entorn de la promoció de la lectura en el temps de vacances.

Ambdues entitats **compartim la convicció que la lectura és un bé per a la infància i l'adolescència**; que la lectura, si s'acompanya bé, pot tenir un efecte importantíssim en l'equitat educativa; que la lectura no ha de ser només una responsabilitat de l'escola o de la família, sinó un compromís compartit per tota la societat; que els espais educatius no formals que tenen lloc a l'estiu tenen molt de potencial educatiu i tenen molt a dir-hi quant a la promoció de la lectura, i que la col·laboració entre agents educatius diversos és la clau per fer avançar en els drets educatius dels infants i adolescents del nostre país.

Sobre aquesta base, ambdues entitats hem treballat juntes per confeccionar i promoure aquesta guia d'orientacions que vol promoure la lectura (o, millor dit, la dimensió lectora en tota la seva amplitud) a les activitats d'estiu. I l'hem elaborada comptant amb l'expertesa de les entitats de l'acció socioeducativa i del lleure i de persones organitzadores i responsables d'activitats d'estiu.

Propòsit

Aquesta guia, doncs, neix amb la intenció de **proporcionar orientacions pràctiques i criteris pedagògics que ajudin les entitats de lleure i altres ens organitzadors d'activitats d'estiu a incorporar la lectura de manera natural i significativa a les seves activitats d'estiu**. Pretén ser una eina útil i inspiradora per a professionals i equips educatius que, des del seu compromís amb els drets dels infants i el desenvolupament integral de la persona, busquen maneres d'enfortir la presència de la lectura en els espais de lleure.

El propòsit d'aquesta iniciativa és contribuir a fer créixer la competència lectora, l'interès lector i el plaer lector dels infants i adolescents entre els 6 i els 16 anys, ja que entenem la lectura com una eina per comprendre el món, interpretar-lo críticament i habitar-lo amb més consciència, i que va molt més enllà de ser només una habilitat tècnica o escolar.

La guia té l'objectiu de donar suport, inspiració i criteris clau per fer de la lectura una vivència transformadora, contribuint a garantir el dret a llegir per a tots els infants i adolescents, especialment en el període de l'estiu, on les desigualtats es poden accentuar, però també on s'obren noves oportunitats per imaginar, experimentar i compartir vivències com ara les activitats d'estiu.

Per això, s'hi ofereixen orientacions, estratègies i idees per ampliar el gaudi lector, reforçant el vincle entre lectura i plaer, i deslligant-la de les imposicions o les rutines escolars. També tracta de fomentar l'autonomia lectora, perquè els infants puguin escollir què llegir, quan i com, i puguin sentir-se protagonistes actius del seu propi itinerari lector. Així mateix, vol obrir les portes a nous universos lectors, ampliant l'imaginari de referents, gèneres, formats i llenguatges amb què els infants i adolescents entren en contacte, més enllà dels llibres convencionals, a fi d'afavorir una relació oberta i curiosa amb el món de la lectura.

Un altre dels objectius centrals és **ampliar l'accés als contes i llibres, especialment per als infants i adolescents que, per motius socioeconòmics, culturals o lingüístics, tenen menys oportunitats de tenir llibres a casa o de comptar amb referents lectors en el seu entorn proper**. Aquesta guia vol contribuir a democratitzar l'accés als relats, als imaginaris, als coneixements i a les emocions que es transmeten a través de la literatura infantil i juvenil, dels contes orals, dels còmics, dels poemes, de les cançons i de tots els formats que utilitzen les lletres per fer-nos arribar una història o una idea.

No cal dir que el foment de la lectura en l'àmbit de les activitats de lleure pot contribuir enormement a fer avançar l'ús del català entre els infants i adolescents amb un idioma familiar diferent i que, per a la seva inclusió social, tenen gran necessitat de fer avenços en la comprensió i l'expressió en català.

Al capdavant, aquesta guia vol ajudar a obrir finestres al món a través de la lectura. Llegir és una manera de conèixer realitats diverses, de sentir-se part d'un univers més ampli, de connectar amb les emocions pròpies i amb les dels altres, de fer-se preguntes, de somiar i d'imaginar futurs possibles. I és des d'aquesta convicció que proposem integrar la lectura al lleure d'estiu: com una oportunitat de creixement, de llibertat i d'aprenentatge compartit.

Destinataris

Aquesta guia s'adreça especialment a **educadors i educadores, monitors i monitores, caps de cau, responsables de programes educatius d'estiu** i entitats socials o culturals que treballen amb infants i adolescents durant les vacances d'estiu. També pot ser útil per a tècnics i tècniques municipals, responsables de programes d'intervenció comunitària i altres professionals de l'àmbit educatiu no formal que vulguin incorporar la dimensió lectora en les seves propostes.

Convidem les organitzacions d'activitats d'estiu (siguin de base associativa, mercantil o pública) a veure's a si mateixes com a promotores de la lectura durant la infància i l'adolescència, és a dir, a veure les activitats d'estiu com a espais compromesos amb la promoció de la lectura, entenent que el lleure educatiu té un potencial únic per acostar els infants i els joves als llibres i a l'univers de la lectura d'una manera diferent, més lliure, lúdica i significativa, lluny dels esquemes acadèmics. I, en definitiva, que facin de la lectura una vivència pròpia del lleure: creativa, vinculada al joc, a la descoberta, al gaudi compartit, a l'autonomia i a l'expressió.

Esperem que la guia ajudi a reflexionar com es poden incorporar llibres a les activitats, com es pot donar protagonisme a la paraula i al relat, com es poden fer visibles els referents lectors, com es pot generar desig i curiositat lectora en infants que potser no han tingut mai una experiència positiva amb la lectura, com es poden crear contextos en què els infants trobin llibres, històries, paraules i models lectors amb els quals connectar.

No pretenem, ni de lluny, que tots els programes de lleure d'estiu tinguin la lectura com a eix central, però sí que s'obri progressivament la incorporació de la dimensió lectora a les activitats d'estiu. Es tracta d'explorar com la lectura pot ser un recurs educatiu i d'acompanyament dels infants, adolescents i joves en les activitats d'estiu. És a dir, sumar la lectura a la pràctica educativa com una eina més per fer créixer els infants, tenint present la diversitat de perfils i edats, oferint opcions diverses i inclusives.

Aquesta guia, doncs, és també una **invitació a sumar les activitats d'estiu a un moviment compartit, on cada entitat trobi el seu propi ritme i espai d'acció, per fer de la lectura un bé per als infants i adolescents i un factor d'igualtat i inclusió social**. Necessitem molts implicats, perquè la promoció de la lectura no pot recaure només en l'escola o la família. Perquè llegir és un dret i una oportunitat que ha d'arribar a tots els infants, també als que viuen en contextos de més vulnerabilitat, als que no tenen llibres a casa, als que no parlen la llengua vehicular, als que no tenen referents adults lectors. Per això cal que el conjunt de la societat s'hi comprometi, perquè el lleure educatiu, amb la seva capacitat d'arribar a molts infants i adolescents, de generar vincles i de crear experiències significatives, és un espai clau per fer-ho possible. Només si som molts, i anem sumant mirades, esforços i accions, podrem garantir que la lectura sigui una vivència accessible, propera i positiva per a tots els infants i adolescents.

Elaboració

El procés d'elaboració d'aquesta guia s'ha concebut des del primer moment com una **iniciativa col·laborativa i arrelada a la realitat de l'acció socioeducativa i del lleure educatiu**. Lluny de voler imposar un model tancat o una visió unívoca, la guia s'ha construït des de la voluntat de donar veu als agents que, des de fa anys, treballen amb infants i joves en entorns d'estiu, posant en valor els sabers i les pràctiques pròpies del sector.

Per això, el primer pas va ser organitzar un seminari participatiu, que va reunir professionals de diferents entitats del lleure i del món socioeducatiu. Durant aquesta jornada es van validar els supòsits inicials del projecte i es va generar un espai de treball compartit, en què les persones participants van aportar suggeriments, enfocaments, exemples concrets, opinions i criteris pedagògics sobre com fer del lleure estiuenc un context afavoridor per a la lectura. A través de dinàmiques participatives, es va reflexionar conjuntament sobre temes com el plaer lector, l'accessibilitat als llibres, el paper dels referents educatius, les barreres socials i culturals que poden dificultar l'accés a la lectura i les estratègies per adaptar les propostes a diferents edats i perfils.

A partir d'aquí, es va passar un qüestionari en línia adreçat a representants d'entitats socials i de lleure que no havien pogut assistir al seminari inicial i a les vinculades a l'àmbit d'entitats educatives del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC), amb l'objectiu de continuar recollint impressions, idees, experiències prèvies i reptes concrets en la tasca d'incorporar la lectura a les activitats d'estiu. Aquest qüestionari va permetre identificar tendències, dilemes i bones pràctiques, així com confirmar la necessitat de disposar d'eines pràctiques i d'un relat propi del lleure en relació amb la promoció de la lectura.

Amb tota aquesta informació, es va iniciar el procés de sistematització i redacció de la guia, amb una mirada atenta a les especificitats del lleure: el seu llenguatge, la seva temporalitat, els seus formats, els pilars metodològics que el defineixen, l'heterogeneïtat de les mirades i la importància de l'experiència comunitària i vivencial. La redacció ha volgut preservar el to proper, pràctic i realista, oferint recursos útils per al dia a dia de les entitats, sense perdre de vista els valors pedagògics del lleure i el seu potencial per generar vincles significatius entre infants, adolescents i lectura.

Aquesta guia, per tant, no tan sols ofereix orientacions per incorporar la lectura a les activitats d'estiu, sinó que també reivindica una mirada des del lleure i per al lleure, reconeixent-lo com un espai educatiu privilegiat per despertar curiositats, cultivar imaginacions i garantir el dret a llegir de tots els infants i adolescents.

en RESUM

Aquesta guia és una iniciativa conjunta del programa LECXIT i la Plataforma d'Infància de Catalunya per promoure la lectura entre infants i adolescents durant l'estiu.

La lectura és una eina clau per a l'equitat educativa i ha de ser un compromís compartit entre diferents agents socials i en diferents espais com les activitats de lleure, les famílies, les escoles.

La guia posa èmfasi en el paper clau del lleure estiuenc (casals, colònies, campaments, espais comunitaris) per reduir desigualtats, especialment en infants amb menys accés a llibres o referents lectors.

L'objectiu és oferir orientacions i criteris pràctics perquè les entitats de lleure integrin la lectura de manera significativa, creativa i no imposada a les activitats d'estiu.

LLEURE I LECTURA, UN ENRIQUIMENT MUTU

1 Richard L. Allington i Anne McGill-Franzen (2013).

2 Teresa Colomer (2005).

3 Jaume Centelles (2002).

4 Solé i Gallart (1995).

5 Xus Martin (2022).

Aquest apartat construeix l'enfocament o el marc conceptual que justifica la necessitat de desplegar estratègies de promoció de la lectura en les activitats d'estiu, i identifica tant el potencial i els valors com els límits i els riscos que pot comportar una estratègia de promoció de la lectura durant l'estiu integrada en les activitats d'estiu.

Per un estiu lector: el valor de la lectura a l'estiu

Llegir a l'estiu és molt més que una recomanació pedagògica: és una necessitat educativa i una oportunitat social. Des d'una perspectiva individual, **la lectura és una experiència que potencia el desenvolupament cognitiu, emocional i cultural dels infants i adolescents.** Durant el curs escolar, molts nens i nenes estableixen vincles amb els llibres i les històries a través de l'escola, però, quan arriba l'estiu, aquest vincle es pot veure interromput. Les dades són clares: més del 80 % dels infants de comunitats econòmicament desfavorides perden competències lectores durant l'estiu per manca d'oportunitats d'enriquiment, accés a llibres i espais de lectura¹. Aquesta pèrdua no és només tècnica, sinó que afecta l'autoimatge lectora i la confiança per afrontar nous aprenentatges.

La lectura, a part d'una eina instrumental, és una pràctica cultural que ens connecta amb el món i amb nosaltres mateixos². Quan un infant llegeix, activa l'empatia, imagina, formula preguntes i construeix significat. Llegir permet accedir a relats que emocionen, que expliquen realitats diverses, que obren finestres a altres formes de viure, pensar i sentir. És també **una via per fer créixer l'autonomia i l'esperit crític, per desenvolupar el llenguatge i l'expressió pròpia, i per consolidar una imatge positiva d'un/a mateix/a.** Quan

un infant s'identifica amb un llibre o un personatge, quan sent que aquell llibre parla «amb ell/a» o «d'ell/a», es produeix una connexió significativa que pot marcar un abans i un després en el seu itinerari lector³.

Tanmateix, llegir a l'estiu no és important només per al desenvolupament personal. També té una forta dimensió col·lectiva i comunitària. El temps no lectiu és una oportunitat per reduir desigualtats educatives i culturals. No tots els infants tenen les mateixes oportunitats per llegir: hi ha famílies sense llibres, sense temps per acompanyar o sense referents lectors. Per això, **garantir entorns de lleure en què la lectura sigui accessible i viscuda des del joc i el plaer és una forma de justícia social.** El gust per llegir no pot imposar-se, però sí que pot cultivar-se si s'ofereixen experiències positives, compartides i afectives al voltant dels llibres⁴.

La lectura, a més, és una eina poderosa de cohesió. Compartir relats, imaginaris i universos culturals crea comunitat. El lleure educatiu pot esdevenir un espai privilegiat per fer de la lectura una pràctica inclusiva i vinculant, capaç de connectar infants de diferents orígens, llengües i trajectòries⁵. Llegir plegats, ja sigui una història oral, un còmic, un àlbum il·lustrat o una novel·la gràfica, genera vincles, amplia mirades i construeix una cultura comuna. I fer-ho contribueix a una societat més equitativa i cohesionada.

Llegir, per tant, és accedir al món. I, perquè aquest accés no depengui només de la sort o del context familiar, cal que la lectura estigui present en els espais d'estiu: casals, colònies, biblioteques, places, racons de natura i espais comunitaris. I cal que hi sigui des del lleure, amb els seus codis propis: sense imposicions, amb llibertat, amb alegria, des de la descoberta i la creativitat. El compromís amb l'equitat educativa també exigeix reconèixer i reforçar el valor educatiu del temps lliure. La lectura n'ha de formar part, i ho ha de fer com a dret cultural i com a experiència compartida que pot fer créixer tots els infants i joves, especialment els que més ho necessiten.

Txus Morata

Directora de la Càtedra de Lleure Educatiu i Acció Sociocultural de la URL, sosté que el lleure pot tenir un paper fonamental en el desenvolupament integral dels infants, ja que permet combinar educació, participació i expressió des d'una perspectiva lúdica i vivencial. Morata destaca que el lleure afavoreix l'aprenentatge perquè crea un espai de llibertat on és possible construir identitats, fomentar la creativitat i generar experiències culturals positives. Aplicat a la lectura, això es tradueix en la creació d'un entorn on llegir esdevé una pràctica vinculada a l'autorealització i la justícia social.

Edgar Iglesias

Professor de la UdG i expert en polítiques educatives i inclusió, apunta que el lleure d'estiu és una oportunitat clau per combatre desigualtats, perquè ofereix experiències educatives més accessibles, properes i arrelades al territori. Iglesias defensa que aquestes activitats poden jugar un paper compensador, especialment per a infants amb menys accés a recursos culturals, i que la seva potencialitat educativa rau en la capacitat d'activar interessos com la lectura des d'un lloc emocionalment significatiu.

El paper de les activitats d'estiu en la lectura

Les activitats d'estiu ocupen un lloc privilegiat en la vida de molts infants i adolescents. Alliberades del currículum escolar i amb un ritme més flexible, aquestes activitats ofereixen un entorn educatiu ric, on el joc, la convivència, l'exploració i l'expressió prenen una centralitat transformadora. Des d'aquest marc, **el lleure educatiu pot esdevenir una porta d'entrada poderosa a la lectura, precisament perquè parteix de l'experiència, del plaer, del vincle i de la vida quotidiana.** La lectura, en aquest context, no es presenta com una obligació, sinó com una possibilitat: una finestra oberta al món que es pot habitar des del desig, des de la descoberta, des de l'autenticitat.

El lleure no formal no solament educa en valors, sinó que és un context privilegiat per desenvolupar habilitats i construir identitats des de la llibertat, la participació i la relació. Aplicat a la lectura, això vol dir que **un casal o unes colònies poden ser espais on llegir esdevé una experiència compartida, significativa i emocionalment positiva.** Llegir a l'estiu pot ser escoltar un conte sota un arbre, fer una gimcana a partir d'un llibre, compartir històries abans d'anar a dormir, escriure un diari de colònies, descobrir una llegenda local o inventar personatges a partir d'objectes trobats al bosc. Pot ser jugar amb les paraules, buscar llibres a la biblioteca del barri o fer cartes als companys. El joc, el relat i la narració s'entrellacen en el dia a dia del lleure, i és en aquesta quotidianitat compartida on la lectura pot arrelar i florir.

Els monitors i monitores, els i les caps, els equips de lleure i les persones referents tenen un paper fonamental en aquest procés. La figura de la persona adulta lectora, que mostra amb naturalitat la seva relació amb els llibres, que recomana, que llegeix en veu alta, que acompanya sense jutjar, és clau per generar desig lector. En el lleure, aquests referents esdevenen especialment significatius, perquè la relació que s'hi estableix sovint és més propera, horitzontal i emocional. Si un infant veu que qui l'acompanya estima els llibres, és més probable que s'hi acosti amb confiança i curiositat.

La convivència en grups, una de les bases del lleure educatiu, també multiplica les oportunitats lectores. Compartir lectures, recomanar llibres, riure plegats amb una història o emocionar-se amb un relat potencia la construcció d'un imaginari col·lectiu que reforça els vincles entre infants i facilita la creació d'hàbits positius. Quan la lectura es viu en grup i amb intenció

educativa, pot esdevenir un instrument de cohesió i una experiència cultural compartida.

A més, les activitats d'estiu sovint es connecten amb l'exploració de l'entorn i de la comunitat: excursions a la natura, descobertes del barri, activitats amb entitats locals, relació amb persones grans o festes populars. Totes aquestes experiències són font de narració, de llenguatge i de coneixement, i poden esdevenir escenaris per llegir, inventar i transmetre històries. La lectura pot connectar-se amb l'arrelament al territori, amb les memòries de la comunitat, amb els relats de la cultura popular o amb els sabers locals. Pot servir per comprendre millor el món que ens envolta i per trobar-hi lloc. Els aprenentatges significatius sovint es produeixen quan el coneixement s'arrela a l'experiència i al context.

Les activitats d'estiu, en definitiva, poden contribuir al foment de la lectura perquè tenen la capacitat de generar vincles significatius entre infants, llibres i vida. Des del joc, des de la quotidianitat, des de la natura, des del vincle amb els altres i amb la comunitat, poden fer de la lectura una pràctica viva, inclusiva i desitjable. I poden fer-ho, a més, des d'una mirada pròpia del lleure: amb creativitat, amb llibertat i amb un compromís profund amb els drets culturals de la infància i l'adolescència. Per això és fonamental reconèixer i impulsar el paper que el lleure pot tenir en aquest repte compartit: garantir que tots els infants i adolescents tinguin l'oportunitat de llegir, també a l'estiu, també fora de l'escola, també des del plaer.

Riscos i límits d'una estratègia lectora a les activitats d'estiu

Tot i les grans oportunitats que ofereix el lleure educatiu per promoure la lectura, la seva incorporació a les activitats d'estiu comporta també riscos si no es fa amb cura, sentit pedagògic i respecte pel caràcter propi del lleure. Un dels perills més importants és **la reproducció de l'esquema escolar**, que pot fer que la lectura es visqui com una obligació o una càrrega afegida. Quan es planteja com un exercici imposat, desvinculat del joc i del desig, la lectura pot generar rebuig, especialment en infants i adolescents amb trajectòries lectores fràgils o amb vivències escolars poc positives. Forçar dinàmiques pròpies de l'aula (lectures obligatòries, fitxes, correccions) pot acabar reforçant la idea que llegir és avorrit o una obligació.

Un altre risc és **caure en accions simbòliques o poc significatives**, que fan visible la lectura, però no l'acosten realment a la vida dels infants i adolescents.

Posar llibres sobre una taula sense mediació, fer activitats puntuals sense continuïtat o utilitzar la lectura només com a activitat de temps mort pot desvirtuar el seu potencial educatiu. Sense una intenció clara, sense generar vincles o emocions, la lectura pot quedar desconnectada de l'experiència col·lectiva del casal o campament, i convertir-se en una activitat de compliment que no transforma res.

També cal evitar **el risc de desigualtats**, quan només alguns infants participen en activitats lectores perquè ja tenen interès o nivell lector, mentre que d'altres —potser els que més en necessiten— en queden exclosos. Si no es tenen en compte les diferències d'edat, d'idioma, d'accés previ als llibres o de motivació, les activitats poden acabar amplificant les bretxes existents.

Finalment, si es delega tot el pes de la promoció de la lectura en persones sense una bona preparació, formació o acompanyament, es corre el risc de generar frustració en els equips educatius, que poden percebre-ho com una exigència afegida i desconnectada de la seva pràctica. Per això és necessari que els equips de caps i monitors i monitores de lleure tinguin espai per formar-se i reflexionar sobre la intencionalitat educativa del lleure i planificar actuacions coherents i enriquidores per a tothom.

Per evitar aquests riscos, és clau entendre que llegir a l'estiu vol dir generar vivències significatives, creatives i lliures que facin de la lectura una experiència atractiva i accessible. Fer-ho bé implica tenir intenció educativa, reconèixer el valor del lleure com a espai lector, i oferir als infants l'oportunitat de descobrir el plaer de llegir en companyia, en moviment i en llibertat.

També és clau evitar una romantització de la lectura. Alerta amb el perill de presentar la lectura com una activitat intrínsecament positiva per a tothom, en qualsevol moment i condició, sense tenir en compte els contextos, les desigualtats i les trajectòries lectores diverses. La lectura no és, per defecte, una experiència desitjable o fàcil per a tots els infants i joves, i cal evitar presentar-la com si sempre fos un refugi, una evasió o un plaer universal. Cal que reconeguem que per a molts infants, especialment aquells en situació de vulnerabilitat socioeducativa, llegir pot estar associat a dificultats, frustracions o manca de sentit. Hi ha infants i adolescents que no han trobat encara el llibre, el format o el moment adequat, i que forçar una relació idíl·lica amb la lectura pot acabar generant rebuig o sentiments d'inadequació.

Aquesta mirada crítica també insta els equips educatius a **no actuar des de la ingenuïtat o el paternalisme**,

sinó des de l'acompanyament i el respecte. És clar que l'accés a la lectura no és igual per a tothom, que el gust lector es construeix i que les propostes han d'estar connectades amb les vivències, els interessos i les realitats dels infants i adolescents. No es tracta d'idealitzar la lectura, sinó de fer-la possible: crear condicions, generar vincles, obrir finestres a través del lleure, fer propostes obertes, divertides i lliures.

És important, doncs, parlar de la lectura amb passió i convicció, i també amb lucidesa i amb una mirada inclusiva i realista, capaç de posar-se a la pell dels infants i adolescents per als quals llegir encara no ha estat una experiència positiva.

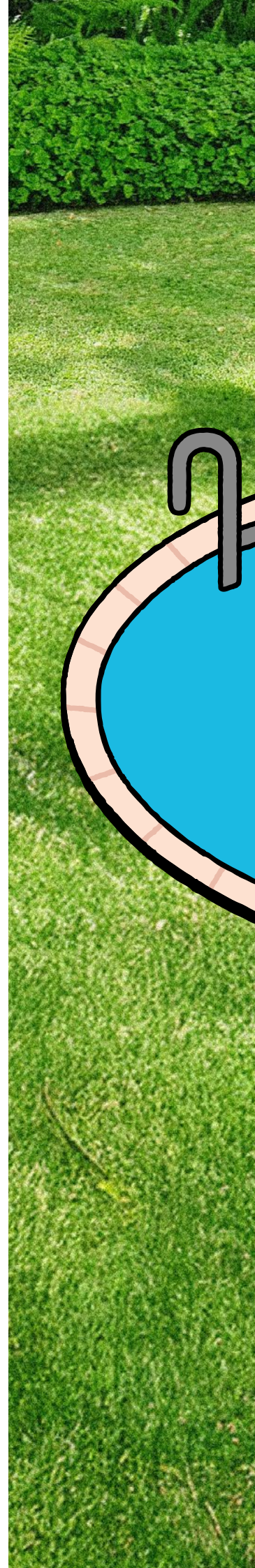
en RESUM

Llegir a l'estiu és una necessitat educativa i social, especialment per evitar la pèrdua de competències lectores en infants de contextos desafavorits.

La lectura afavoreix el desenvolupament cognitiu, emocional, social i cultural, i connecta els infants i adolescents amb el món, amb els altres i amb si mateixos.

Els caps, monitors i monitores i referents adults tenen un paper clau per despertar el desig lector, a través d'una actitud natural, afectiva i motivadora.

Promoure la lectura amb èxit implica fer-ho amb intenció educativa, mirada realista i respecte pels contextos, oferint vivències obertes, inclusives i accessibles.

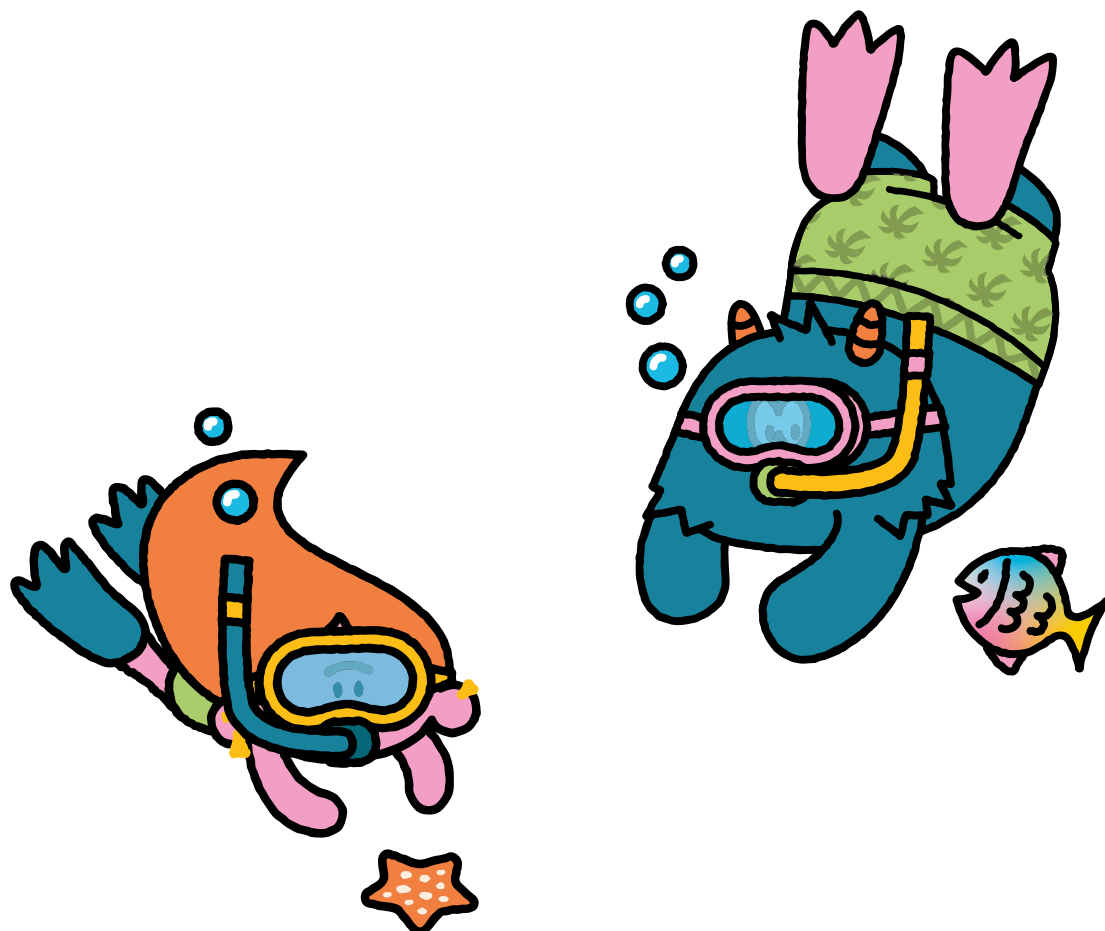
ESTRATÈGIES PER PROMOURE LA LECTURA A LES ACTIVITATS D'ESTIU

Assumir el repte de promoure la lectura dins de les activitats d'estiu implicarà que les organitzacions s'hagin de plantejar quines estratègies poden desenvolupar, aprofitant tot el potencial educatiu, lúdic i relacional del lleure, per acompanyar els infants i adolescents perquè esdevinguin més lectors, més autònoms i proactius en relació amb la lectura i més oberts i curiosos cap al món literari i tot allò que els pot aportar.

Per tant, cal pensar com fer que la lectura pugui estar present com una capa transversal en activitats lúdiques, en activitats creatives, en activitats de descoberta de l'entorn, en espais relacionals i en moments de reflexió i de diàleg i altres moments de l'activitat d'estiu, entenent la lectura com una dimensió molt més àmplia que la competència lectora, és a dir, com una experiència compartida i significativa. A més, s'ha de reflexionar sobre **com dissenyar activitats i moments educatius que despertin la curiositat dels infants i adolescents** per les històries, per nous mons i realitats o per àrees d'interès i descoberta que afavoreixin la comprensió lectora en contextos significatius, que potenciïn la creació espontània de relats, que reforcin la lectura compartida i en veu alta i, especialment, que enforteixin els vincles emocionals amb la lectura i el món lector, com un bé i com un dret que cal redistribuir de manera equitativa i inclusiva en tots els entorns socioculturals.

Aquest apartat, doncs, recull estratègies pràctiques per fer créixer la dimensió lectora a les activitats d'estiu, adreçades especialment a infants i adolescents d'entre 6 i 16 anys, tot i que moltes de les propostes també poden adaptar-se a altres franges d'edat, com de 0-3, o 3-6, o de +16, si es vol.

Les estratègies que s'exposen a continuació són de diferent naturalesa, ja que algunes ofereixen més clarament una proposta d'activitat i s'enfoquen més a l'acció directa amb els infants, adolescents o famílies, i, en canvi, altres ofereixen més aviat un marc de treball o un criteri de disseny de l'estratègia educativa de l'activitat. Es presenten com a capes sumatives i opcionals perquè cada equip educatiu de les activitats d'estiu triï, adapti i compongui la seva pròpia estratègia de promoció de la lectura en el grau d'aprofundiment i desplegament que vulgui i pugui sostenir. En aquest sentit, convé agafar les estratègies i orientacions com a idees, tenint en compte que totes elles són molt adaptables tant a les diferents edats i perfils dels infants i adolescents com als diferents contextos de les activitats d'estiu (casals, colònies, campaments, espais comunitaris...). A més, es poden fer tant amb grups molt autogestionats com amb grups molt acompanyats, i es poden acomodar tant a espais interiors com exteriors diversos.

Llegenda de les categories

EDAT PREFERENT

Tot i que l'activitat pot ser adaptada a totes les edats, es marca un rang d'edat preferent de cada activitat, segons si són petits (6-8 anys), mitjans (9-11 anys) o adolescents (12-16 anys).

MODALITAT D'ACTIVITAT D'ESTIU

Encara que la majoria d'activitats poden ser adaptades a qualsevol activitat, es marca una modalitat d'activitat preferent, segons si són més adequades per fer als casals, les colònies, els campaments, els espais comunitaris o a tot arreu.

GRAU D'INTERVENCIÓ

Malgrat que totes les activitats requereixen la intervenció educativa en el disseny i la planificació, es marca el grau (major o menor) d'intervenció en la dinamització, promovent activitats més dinamitzades pels equips de monitors i monitores i caps (més intervenció) o bé activitats que poden ser més autogestionades pels mateixos grups d'infants o adolescents (menys intervenció).

ESPAI

Si bé la majoria de les activitats podria fer-se tant en espais d'interior com d'exterior, es marca l'opció més convenient o també si és indiferent.

ESTRATÈGIES	ORIENTACIONS		EDAT PREFERENT	MODALITAT D'ACTIVITAT	GRAU INTERVENCIÓ	ESPAI
ESTRATÈGIA 1 Integrem la lectura dins del joc	1	Proposem jocs en què la lectura estigui integrada implícitament.	9-11	Totes	Major	Ext./Int.
	2	Proposem jocs i activitats vinculats a diversos lectors.	6-11	Totes	Major	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 2 Ambientem les activitats i els espais a partir de lectures	3	Pensem en eixos temàtics d'animació vinculats a mons literaris.	6-11	Totes	Major	Ext./Int.
	4	Preparem caixes o maletes temàtiques de contes, llibres i revistes.	6-16	Casal-Colònies	Menor	Int.
	5	Decorem els espais amb temàtiques vinculades a lectures.	6-11	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 3 Proposem als infants i adolescents que esdevinguin narradors	6	Dissenyem activitats narratives i orals.	6-16	Totes	Major	Ext./Int.
	7	Dissenyem activitats que connectin lectura i creació.	6-16	Totes	Major	Ext./Int.
	8	Recuperem els jocs de paraules i les cançons.	6-8	Campaments	Major	Ext.
ESTRATÈGIA 4 Incorporem la lectura dins de l'quotidià	9	Siguem creatius amb els cartells informatius.	9-11	Casal-Colònies	Major	Int.
	10	Fomentem la lectura col·lectiva en moments de calma.	6-11	Totes	Menor	Ext./Int.
	11	Fomentem la lectura individual en moments de calma.	6-16	Totes	Menor	Ext./Int.
	12	Promoguem la comunicació per escrit.	9-11	Casal-Colònies	Major	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 5 Construïm racons de lectura	13	Preparem un espai físic acollidor.	6-11	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	14	Seleccionem lectures diverses i inclusives.	6-16	Casal-Colònies	Major	Ext./Int.
	15	Dinamitzem el racó de lectura.	12-15	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	16	Permetem la participació i la implicació.	9-11	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	17	Acompanyem en la lectura.	6-8	Casal-Colònies	Major	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 6 Eduquem en l'autonomia lectora	18	Impulsem un procés participatiu.	6-16	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	19	Promoguem la prescripció entre iguals.	10-16	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	20	Assignem càrrecs i rols de dinamització.	10-16	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	21	Connectem lectura i passions.	6-16	Totes	Menor	Ext./Int.

ESTRATÈGIA 7 Vehiculem la lectura com a motor de reflexió i participació	22	Reflexionem i debatem a partir de lectures.	12-16	Totes	Menor	Ext./Int.
	23	Fomentem l'autoorganització amb el suport de lectures.	12-16	Totes	Menor	Ext./Int.
	24	Fomentem la lectoescriptura en espais de participació i assemblees.	9-11	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	25	Facilitem l'accés a la biblioteca pública.	9-11	Casal	Major	Ext.
ESTRATÈGIA 8 Connectem amb els recursos de lectura comunitaris	26	Facilitem l'accés a altres espais lectors.	12-16	Casal	Major	Ext.
	27	Col·laborem amb entitats.	6-16	Totes	Major	Ext.
	28	Promoguem l'arrelament al territori amb històries.	6-11	Totes	Major	Ext./Int.
	29	Proposem jocs de rol amb llibres.	12-16	Totes	Menor	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 9 Gamifiquem la lectura	30	Dissenyem un escape room literari.	12-16	Casal-Colònies	Menor	Int.
	31	Adaptem jocs de taula a partir de lectures.	9-11	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	32	Ambientem jocs de pistes en universos literaris.	6-8	Totes	Menor	Ext.
	33	Impulsem jocs de creació col·lectiva.	9-11	Totes	Major	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 10 Oferim referents lectors propers i positius	34	Creem un passaport lector.	6-11	Casal-Colònies	Major	Ext./Int.
	35	Proporcionem espais de conversa informal i de confiança.	6-16	Totes	Major	Ext./Int.
	36	Oferim diversitat de gustos lectors.	9-11	Totes	Major	Ext./Int.
	37	Oferim diversitat d'actituds lectores.	9-11	Totes	Major	Ext./Int.
ESTRATÈGIA 11 Busquem la complicitat de les famílies	38	Empoderem-nos com a prescriptors de lectures.	12-16	Totes	Major	Ext./Int.
	39	Organitzem un apadrinament lector entre iguals.	9-16	Casal-Colònies	Menor	Ext./Int.
	40	Compartim criteris sobre com educar en la lectura.	6-16	Totes	Major	Ext./Int.
	41	Convidem les famílies a cooperar en les activitats.	6-11	Casal	Major	Ext./Int.
	42	Fem espai a les històries i les veus de les famílies.	6-11	Casal	Menor	Ext./Int.
	43	Adaptem l'estratègia lectora a la diversitat de famílies.	6-11	Casal	Major	Ext./Int.
	44	Obrim un refugi climàtic o espai per a famílies.	0-6	Casal	Major	Ext./Int.
	45	Escoltem les propostes i les aportacions de les famílies.	6-16	Casal	Menor	Ext./Int.

Principis d'aplicació de les estratègies: inclusió, accessibilitat i significació

Perquè les propostes de foment lector a les activitats d'estiu siguin realment inclusives, accessibles i significatives, cal adaptar-les a les edats diverses (de 6 a 16 anys), als diferents nivells lectors (des de lectors primerencs fins a lectors consolidats o apassionats) i, sobretot, tenir una mirada sensible cap als infants i adolescents que no han rebut una motivació lectora en el seu entorn familiar o escolar. Això implica dissenyar estratègies flexibles, obertes i graduals, que parteixin del respecte i de la personalització, no de l'exigència.

Facilitem l'accés a materials diversos i flexibles.

Cal oferir una varietat de formats que vagin des de contes, àlbums il·lustrats, còmics i llibres amb pictogrames, fins a llibres-joc, revistes, catàlegs, cançoners o llibres digitals. Aquesta varietat permet que cada infant pugui connectar amb allò que li resulta més proper o atractiu. És important validar tant els qui prefereixen mirar imatges com els qui volen llegir textos llargs, i incloure materials vinculats als seus interessos reals: esports, videojocs, emocions, animals, misteri, música o cultura urbana.

Adaptem la mediació del monitor o monitora al nivell lector de cada infant.

Amb els més petits o amb infants que tot just comencen a llegir, cal prioritzar la lectura compartida, la narració oral i les activitats visuals i manipulatives, com els daus d'històries o les targetes amb imatges. La lectura d'imatges és un recurs que permet apropar els llibres a infants que no dominen l'idioma o que encara no tenen una lectura segura.

Amb infants que ja tenen certa fluïdesa però encara no han desenvolupat un hàbit lector, és millor oferir activitats curtes, gamificades i lúdiques que connectin la lectura amb l'acció, com gimcanes, jocs de pistes o contes dramatitzats.

En el cas de lectors consolidats o apassionats, convé obrir espais més autònoms i de repte, com clubs de lectura, recomanacions creuades, creació de *fanfiction*, *booktrailers* o projectes personals.

Proporcionem una entrada plaent i no impositiva al món lector.

Per fomentar el vincle amb la lectura, cal prioritzar el plaer, la curiositat i la descoberta per sobre de l'objectiu d'aprendre a llegir millor. És molt important que la lectura estigui lligada a una relació significativa: llegir amb un monitor de referència, amb un company més gran, amb una persona gran del barri o amb un adolescent que fa de padrí lector pot generar motivació i autoestima. Cal validar formes de lectura que no passen per la lectura silenciosa de llibres: escoltar històries, mirar còmics, seguir vídeos narrats, llegir a través de jocs o videojocs...

Donem opcions diferents i respectem els ritmes diversos.

Les propostes lectores han de tenir diferents nivells d'implicació, des d'escoltar un conte fins a llegir en veu alta o participar en un debat. És necessari que els infants puguin incorporar-s'hi de manera progressiva i que no se sentin pressionats. Un infant pot començar simplement mirant, després jugant amb paraules, escoltant fragments i, més endavant, llegint per iniciativa pròpia. Cal crear un ambient de confiança on la lectura no sigui motiu de frustració ni de comparació, sinó una experiència positiva, compartida i respectuosa.

Promoguem la lectura com a experiència col·lectiva i significativa.

Es poden llegir textos curts en grup i després fer una activitat vinculada, com un debat, una dramatització, un mural o un dibuix. També es poden crear projectes on la lectura sigui una eina dins una acció més àmplia: elaborar un noticiari del casal, construir una història col·lectiva, fer una exposició o preparar una obra de teatre. Quan llegir es vincula amb fer, crear o compartir, la motivació augmenta i la lectura pren sentit.

Reconeguem i donem espai al protagonisme lector dels infants i adolescents.

Això implica donar-los veu per recomanar llibres, decidir quines lectures fer, decorar el racó de lectura, escriure frases que els han agradat o portar llibres de casa per compartir. Es poden organitzar clubs de lectura adaptats a diferents edats i nivells, on tothom tingui un paper, fins i tot si no ha llegit el llibre sencer. És important fer visibles els petits avenços, celebrant no només allò que es llegeix, sinó el fet d'interessar-se, escoltar, atrevir-se o ajudar els altres a gaudir de la lectura.

Posem atenció als infants que no han rebut una motivació lectora en el seu entorn.

Cal evitar judicis o exigències inassolibles, i oferir oportunitats d'accés real. Això demana mostrar models positius —monitors o companys que llegeixen amb entusiasme—, però també oferir materials i històries en què els infants se sentin reflectits. Les lectures han d'incloure representació diversa de realitats socials, familiars i culturals. També es poden fer activitats que combinin oralitat i lectura, com explicar històries pròpies, crear contes a partir de records, fer vídeos o cançons, i partir sempre d'allò que l'infant sap i estima, per fer-li sentir que la lectura també és seva.

Investiguem els interessos dels infants i adolescents.

A l'hora de triar referències literàries i universos narratius o temàtics per acostar-los als infants i adolescents, tenim una tasca imprescindible de conèixer quins són els seus interessos, quines preguntes es plantegen, quines temàtiques poden engrescar-los segons les edats i les característiques dels grups. Cal tenir molt en compte la diversitat d'identitats que pot haver-hi al grup i oferir sempre temàtiques que donin cabuda a una multiplicitat d'opcions perquè cada infant i adolescent s'hi pugui veure identificat. Per tant, oferir diversitat d'opcions lectores i temàtiques sempre és una estratègia inclusiva.

Promoguem l'arrelament a la comunitat a través de la lectura.

En el moment d'escollir recursos lectores, així com temàtiques, coneixements i referències de lectura, un dels criteris que podem prioritzar en la tasca educativa en el marc del lleure d'estiu és l'arrelament als recursos que estan disponibles en la proximitat de la mateixa comunitat, com la biblioteca municipal, entitats socials del barri, propostes culturals en llengua catalana.

Integrem la lectura dins del joc

El joc és un recurs central de les activitats de lleure d'estiu, ja que és l'hàbitat infantil per excel·lència. El joc (on s'engloben diferents tipus de dinàmiques lúdiques: de moviment, de taula, d'expressió, d'estratègia, d'equip, etc.) permet accedir a aprenentatges, experiències, habilitats i relacions personals vitals per al seu creixement. A més, com que el joc implica molt directament les emocions, el repte i el plaer, activa la motivació intrínseca, que és clau per a l'aprenentatge, la participació activa i la inclusió.

Dins del joc i les activitats lúdiques, doncs, com podem donar cabuda, tot jugant, a la lectura d'una manera gradual amb l'edat, respectant el perfil lector i adaptant-nos al nivell lector de cada infant i adolescent?

1. Proposem jocs en què la lectura estigui integrada implícitament.

Aquesta estratègia anima a incloure la lectura en les activitats habituals del casal o colònies de manera orgànica, a través de jocs, gimcanes, sortides o activitats creatives. No consisteix a plantejar-se noves activitats específiques de lectura, sinó integrar la lectura d'una manera natural i com a part del joc o de l'activitat.

En els jocs de pistes, en els jocs d'estratègia, en els jocs d'equip, sempre s'hi poden introduir textos, targetes o pistes que calgui llegir individualment o en grup, de manera que aquesta acció de lectura formi part orgànica de la resolució del repte o de la mateixa dinàmica.

Fins i tot, en activitats de moviment, de joc esportiu o jocs que involucren les habilitats corporals, també s'hi poden integrar paraules, frases, memòria, sense que sigui forçat o invasiu. També hi ha les curses de relleus on calgui llegir per avançar.

En activitats d'expressió, com fer teatre o cantar cançons, cal normalitzar que els infants i adolescents disposin dels textos, dels llibrets, dels reculls, igual que ja estan normalitzats els cançoners.

Especialment, en jocs de taula o en activitats plàstiques (fer murals, tòtems, insígnies, samarretes, pintura, collage, dibuix, fang, fils, llanes...), la lectura pot estar integrada d'una manera molt natural: tenir llibres de referència, d'inspiració, partir d'històries o mons literaris.

Aquesta estratègia està basada en la idea que saber llegir i entendre el que es llegeix és una necessitat per viure i conviure, i convé que tots els infants i adolescents accedeixin a aquest aprenentatge bàsic. I, d'altra banda, també es fonamenta en la idea de plantejar una lectura integrada a la vida, sense fer explícit que estem llegint, a fi d'evitar l'exigència, la por d'equivocar-se o altres males experiències associades a la lectura obligatòria o a l'esforç acadèmic. Això pot facilitar la naturalització de la lectura en infants i adolescents que han patit dificultats o entrebancs en acostar-s'hi.

2. Proposem jocs i activitats vinculats a universos lectors.

Es poden pensar jocs, dinàmiques i activitats per apropar els infants i adolescents al món del llibre o la lectura, per tal de donar valor al fet de llegir sense passar per l'obligació de llegir, sinó per despertar l'interès.

Us n'ofereim algunes propostes, com ara descobrir els oficis vinculats a la creació literària, com conèixer una escriptora o un editor del barri o d'entre les famílies, si n'hi hagués; jugar a ser periodistes, historiadores o trobadors; fer una entrevista a una il·lustradora de contes o a un impressor, o visitar una impremta.

A més, mitjançant activitats de descoberta de la natura, es poden descobrir històries i mons, com ara l'activitat d'observació astronòmica i les constel·lacions, en què es poden explicar llegendes i mites, o excursions a indrets que amaguen llegendes i misteris.

D'altra banda, en els jocs de rol o de disfresses, es poden posar personatges de ficció coneguts, adequats a les edats i interessos del grup, per familiaritzar els infants amb els universos literaris als quals pertanyen, sense haver de llegir els llibres durant l'activitat i donant l'opció i l'oportunitat d'una lectura posterior.

«Vam fer una gimcana basada en un llibre, i els infants estaven tan enganxats a la història que volien llegir-la sencera després. A cada pista trobaven una part del llibre.»

Ambientem les activitats i els espais a partir de lectures

En la mateixa línia de l'estratègia anterior, la d'integrar la lectura de manera implícita en el món del lleure i en les activitats d'estiu, hi ha l'estratègia de l'ambientació del casal, de les colònies o dels espais de trobada comunitaris, tant pel que fa a decoració física com a motivació temàtica o de fil conductor, a partir de lectures i mons o universos literaris.

Així doncs, com podem desplegar una ambientació de les activitats i dels espais de lleure de l'estiu que incorpori la lectura i els universos literaris propis de la comunitat i com fer que siguin significatius per als infants i adolescents?

3. Pensem en eixos temàtics d'animació vinculats a mons literaris.

En aquest sentit, quan pensem en un eix temàtic o d'animació de l'activitat, podem mirar quines referències narratives hi ha, quines històries, quins personatges, quins creadors i creadores, quins paisatges, quins objectes, etc., hi podrien estar vinculats per integrar-los i utilitzar-los en el casal, en els jocs, en les disfresses, per tal de generar interès, motivació i curiositat en els infants i adolescents, i apropar-los als infants i adolescents a partir de les vivències del lleure.

La tria de l'eix temàtic de les activitats no és fútil. Les referències simbòliques, literàries, imaginàries o històriques que oferim als infants i adolescents són molt significatives, ja que un personatge o grup de personatges, un paisatge, un objecte, un conflicte narratiu, una trama o qualsevol altre element que forma part de l'ambientació narrativa d'una activitat o casal pot actuar com a mirall dels mateixos infants i adolescents o de la nostra realitat veïnal, familiar, comunitària o de país.

4. Preparem caixes o maletes temàtiques de contes, llibres i revistes.

Entre les propostes més freqüents, sorgeix la de generar una maleta temàtica de contes i llibres vinculats amb l'eix temàtic de l'activitat d'estiu i utilitzar-la al llarg de les diferents activitats, jocs i espais del casal o de les colònies, tenir-la sempre present i vincular-hi les diferents propostes, amb diferents tipus d'apropament (com mirar-se els llibres lliurement o emprar-ne

un per a cada dia, o un per a cada activitat, o un per a cada infant). Aquesta maleta temàtica la pot preparar l'equip de monitors i monitores i caps, o bé involucrar de manera participativa els infants, els adolescents o les famílies. També es pot fer ús del servei de préstec gratuït de les biblioteques públiques (la xarxa de biblioteques de Barcelona ofereix un préstec gratuït de 30 documents durant 30 dies, renovable fins a 3 mesos!). Per abastir aquesta maleta de referències, cal tenir presents els criteris de diversitat i inclusió tant quant a gènere com quant a cultures i nivell lector i edat, i especialment poder oferir diversitat de formats.

L'ambientació també es pot desplegar a diferents nivells: tant pot ser l'eix temàtic de tota una setmana o quinzena de casal o colònies com d'una sola activitat o vetllada. En aquest sentit, es pot llegir una llegenda abans de fer una excursió a la natura, es poden llegir els diaris dels xerpes que van fer l'ascensió a l'Everest cada nit durant uns campaments muntanyencs o es pot llegir un conte per preparar-ne una representació teatral o gràfica, per fer cabanes al bosc o fer una sortida urbana.

5. Decorem els espais amb temàtiques vinculades a lectures.

La decoració física de l'espai on es desenvolupa l'activitat d'estiu també és un element que pot entrar en joc a l'hora de despertar l'interès i connectar els infants i adolescents amb mons i universos de la literatura, de la ficció o del món dels llibres, que poden ser explorats més enllà del nostre petit món, que els poden fer obrir preguntes, i els poden aportar informació i aprenentatges rellevants per al seu desenvolupament.

«Vam preparar una maleta de llibres sobre el circ per acompanyar l'eix d'animació i va ser un èxit: era increïble veure com connectaven amb les històries que explicàvem.»

ESTRATÈGIA 3

Proposem als infants i adolescents que esdevinguin narradors

Aquesta tercera estratègia per apropar els infants i adolescents al llenguatge i la paraula en les activitats d'estiu fa referència al conjunt d'activitats que situen els infants i adolescents en una posició de creadors i narradors. És una posició altament rellevant i significativa per a l'aprenentatge i la integració de valors, el desenvolupament del llenguatge, l'augment de l'autoestima i de l'agència o empoderament com a ciutadans actius en una comunitat.

Com es poden dissenyar activitats en què el relat i l'ús de la paraula de manera creativa, col·lectiva, significativa i rellevant ocupi un lloc central i generi adhesió i alhora diversió en els infants i adolescents?

6. Dissenyem activitats narratives i orals.

Hi ha un munt de possibilitats en el món de les activitats d'estiu que faciliten l'activitat narrativa o de relat oral per part dels participants, com ara pensar una representació teatral per grups; inventar un conte o el final d'un conte de manera cooperativa, o a partir de pictogrames o d'icones, o amb el joc dels daus per inventar històries de manera espontània; amb els més grans crear un pòdcast o programa de televisió; crear una revista il·lustrada sobre l'activitat; redactar un diari del campament, les colònies o el casal, o una crònica de bitàcola; crear i gravar un curtmetratge; escriure cartes a les famílies o amistats; enviar-se missatges entre els mateixos participants del grup en bústies; participar en les bústies de suggeriments; inventar lletres de cançons; crear un còmic, un fanzín, una llegenda, un himne o altres formats literaris, entre d'altres.

7. Dissenyem activitats que connectin lectura i creació.

L'ús de cançons, llibres, textos inspiradors, revistes, relats breus o contes llegits en veu alta en activitats creatives, de plàstica o d'expressió com fer pintura, escultura, dansa, teatre, inventar creacions, figures o decorar espais o cabanes, és un recurs molt adient per obrir l'imaginari dels participants, a més de la creativitat, la connexió amb realitats diverses i el descobriment de valors. És important triar les lectures per inspirar moments creatius, en grup o individuals, perquè s'obrin a interpretacions diverses, emocions diverses i que es puguin generar identifications per

part dels diferents perfils d'infants i adolescents presents a l'activitat.

8. Recuperem els jocs de paraules i les cançons.

Hi ha una multiplicitat de jocs de paraules que es poden aplicar en molts moments de l'activitat d'estiu, com resoldre enigmes, jocs de lògica, explicar o inventar acudits, inventar paraules, jocs de memòria, encaixar frases, jocs de preguntes i respostes, improvisar lletres de cançons, crear un himne del grup, etc.

«Amb els més grans, hem fet l'activitat del conte cooperatiu [...]. Tu trobes una frase, comences a escriure, i quan toques la taula del costat, has de llegir el que han fet i continuar la història [...]. És xulo.»

ESTRATÈGIA 4

Incorporem la lectura dins del quotidià

A més d'integrar la lectura en el joc, en l'ambientació o en les activitats creatives, també podem integrar la lectura en el quotidià, i fer-ho d'una manera orgànica o naturalitzada.

El quotidià és un altre dels recursos o entorns educatius propis del lleure d'estiu que permet fer una educació d'hàbits saludables, desenvolupar l'autonomia i l'autoregulació dels infants i adolescents, així com motivar l'aprenentatge i la cooperació entre iguals. Per això, l'abordatge educatiu del quotidià és un dels reptes dels equips educadors.

El quotidià inclou el moment dels àpats, dels desplaçaments, de llevar-se i anar a dormir en el cas de

les colònies o els campaments, i les rutines com la dutxa, vestir-se o canviar-se de roba. També inclou els moments de calma, que serien els moments en la vida de l'activitat d'estiu en què es baixa el ritme i es requereix descans, repòs, quietud o calma, com, per exemple, havent dinat, havent sopat, abans d'anar a dormir, mentre una part del grup es dutxa, moments de descans després d'una caminada o d'una activitat moguda. I també hi ha els moments d'espera, que, segons les edats i les característiques del grup, de vegades cal dinamitzar amb jocs o activitats, com esperar l'arribada d'un transport públic, esperar que comenci una activitat o que acabi l'activitat la part del grup que hagi quedat endarrerida, o fins i tot moments en què, per la pluja o altres causes, l'activitat quedi interrompuda, etc.

En referència als temps morts que sovint es generen en l'execució d'una programació de lleure educatiu de qualsevol activitat d'estiu, és important tenir present de no sobrecarregar-los amb activitats i estímuls, i no caure en una visió sobreproductiva del lleure. Badar o perdre el temps també són actituds òptimes, regeneradores, que proporcionen un respir i un descans, i no les hem de menystenir, ja que tenen la seva funció en el benestar infantil i juvenil.

Cal pensar ara com es pot desplegar aquesta estratègia a la praxi, tenint present que el quotidià ofereix alguns moments òptims (no tots) per integrar-hi la lectura. Com es pot utilitzar el quotidià per apropar els infants i adolescents a la lectura d'una manera fàcil i alhora sense sobrecarregar ni perdre l'emoció de l'activitat d'estiu?

9. Siguem creatius amb els cartells informatius.

Al casal d'estiu, a la casa de colònies o espai comunitari de lleure (no tant en uns campaments o rutes en espais naturals), de vegades utilitzem cartells per donar indicacions, normes o informacions pertinents per als infants i adolescents que hi participen o per a les seves famílies. La manera com fem aquests cartells també pot ajudar a involucrar les habilitats lectores i a despertar la curiositat. És interessant equilibrar els volums de lletra i imatge en els cartells, així com reflectir-hi aspectes de la diversitat present als grups de participants perquè tothom s'hi senti inclòs.

10. Fomentem la lectura col·lectiva en moments de calma.

La lectura en moments de calma es pot desplegar amb una estratègia col·lectiva, com ara llegir un conte en veu alta abans d'anar a dormir o després de dinar. Aquesta lectura la poden fer els caps, monitors o

monitores o bé els mateixos infants o adolescents, fet que seria més participatiu, sempre que s'aconsegueixi un tracte igualitari i un acompanyament per als infants que encara no són capaços de llegir fluidament en veu alta o bé tenen massa vergonya per poder sostenir aquest repte.

11. Fomentem la lectura individual en moments de calma.

També es pot adoptar una estratègia més d'autogestió, com la lectura lliure, on cadascú estigui una estona amb el seu propi llibre que hagi dut de casa. Aquesta activitat requereix una reflexió prèvia per part de l'equip de monitors, monitores i caps, ja que cal tenir en compte que potser hi haurà infants que no hauran dut un conte de casa i que caldria, per tant, proporcionar-los-en un, o bé que hi pot haver infants a qui els costi concentrar-se i estar quietos i connectar amb allò que llegeixen i que, per tant, els calgui un acompanyament.

12. Promoguem la comunicació per escrit.

Hi ha un seguit de propostes molt aplicables a les activitats d'estiu que involucren l'escriptura i la lectura, com ara les bústies de notes o de suggeriments (que es poden adreçar entre els participants de l'activitat o bé a l'equip organitzador), o bé les dedicatòries i els missatges personals als cançoners o llibretes de dedicatòries. Són activitats que poden ajudar a la comunicació i la cohesió dels grups, així com a vehicular demandes, peticions o suggeriments.

«Quan jo era cap del cau, m'encantava explicar el conte abans d'anar a dormir, que era una història que m'inventava i que anava fent avançar en funció del que passava durant el dia. Aquesta idea de generar intriga per saber què passarà en el capítol de l'endemà era un gran ganxo per tenir-los motivats. Als equips de monis sempre hi ha algú a qui li agrada narrar històries. Potser podria ser un càrrec de les colònies, igual que hi ha el càrrec de farmaciola, el de cançoner o el d'intendència.»

Construïm racons de lectura

Aquesta cinquena estratègia ja avança cap a fer totalment explícita la lectura com una activitat pròpia del lleure d'estiu, perquè proposa la creació d'un racó de lectura permanent on els infants i adolescents puguin anar en alguns moments del dia de manera voluntària (com a l'arribada al casal o l'estona de temps lliure havent dinat), o bé de manera preparada per tal de realitzar-hi alguna activitat dinamitzada per part de l'equip educador.

Com es pot preparar un racó de lectura perquè convi- di els infants i adolescents a sentir-se a gust, acollits, còmodes i que alhora sigui un espai que interessi, que fomenti l'esperit de descoberta, l'esperit crític, la curiositat i motivï a la lectura i l'intercanvi?

13. Preparem un espai físic acollidor.

El primer pas és crear un espai físic acollidor. Cal situar-lo en una zona tranquil·la i amb llum natural, decorat amb coixins, catifes i pufs que permetin llegir còmodament. La decoració pot incloure frases inspiradores sobre la lectura i imatges que reflecteixin la diversitat cultural i social: personatges de contes de diferents orígens, banderoles en diversos idiomes i elements visuals que transmetin respecte i obertura. A la natura també es pot crear un racó de lectura amb èi còmode per passar-hi una estona llegint.

14. Seleccionem lectures diverses i inclusives.

La selecció de llibres és clau per transmetre el po- tencial de la lectura com a obertura al món i espai de descoberta o inspiració. Per fer un racó de lectura ric i inclusiu, és important oferir diversos formats de llibres i materials: àlbums il·lustrats; contes clàssics rein- ventats amb mirada crítica; llibres amb pictogrames o sensorials per a infants amb necessitats diverses; llibres en diferents idiomes; llibres amb lletra de pal, lligada o majúscula, segons el nivell lector; llibres amb àudio; minilibres; llibres pop-up; revistes infantils i ju- venils; còmics i novel·les gràfiques; murals col·labora- tius creats pels infants; targetes amb frases o paraules boniques; llibres en braille o audiollibres per a infants amb discapacitat visual, i capsetes amb contes-ob- jecte o titelles per fomentar la narració oral i el joc.

15. Dinamitzem el racó de lectura.

Per dinamitzar aquest racó i mantenir-lo viu, es poden organitzar activitats diverses. L'hora del conte és ideal per generar un espai de trobada i compartir històries de manera oral i expressiva. Un passaport lector amb segells per cada llibre llegit pot motivar els infants a llegir més. També es poden dramatitzar contes amb disfresses senzilles o crear un club de lectura adaptat a l'edat per parlar dels llibres llegits. Els infants poden portar llibres de casa i explicar-los a la resta (llibres viatgers), o bé inventar històries col·lectives amb per- sonatges diversos en un taller de creació de contes.

16. Permetem la participació i la implicació.

És fonamental implicar els infants en tot el procés: que ajudin a escollir llibres, que decorin l'espai, que recomanin lectures o escriguin ressenyes il·lustrades. També es pot convidar les famílies o persones de la comunitat a explicar contes del seu lloc d'origen, compartint llengua i cultura. El racó de lectura es converteix així en un espai d'intercanvi, participació i expressió.

17. Acompanyem en la lectura.

També cal tenir en compte que no tots els infants tenen la mateixa seguretat o destresa en la lectura i que n'hi ha que necessiten un acompanyament per poder-se concentrar, entendre el que llegeixen, saber triar el conte adequat per al seu nivell lector i per a la seva àrea d'interès.

«Hem començat a fer com un racó lector, que és un racó xulo, que té coixins [...]. I ara intentem que si- gui més cuidat. Igual que hi ha jocs de taula, per què no hi pot haver lectura?»

Eduquem en l'autonomia lectora

Per organitzar activitats d'empoderament lector o autonomia lectora en un casal o activitat d'estiu, cal entendre la lectura com una pràctica personal i diversa, que es pot viure de moltes maneres i en molts formats. Aquesta estratègia proposa fer explícita la lectura en les activitats d'estiu i, sobretot, anar més enllà: fomentar l'autonomia lectora, és a dir, generar un veritable empoderament dels infants i adolescents en relació amb la seva pròpia manera de llegir.

No es tracta d'imposar la lectura ni de fer-ne una obligació universal, sinó d'obrir espais de reflexió, tria i expressió al voltant de què, com i per què llegim. Quan els infants tenen veu i vot en aquest procés, augmenta la seva implicació i el seu vincle amb la lectura. Per això, és clau convertir-los en protagonistes: que puguin recomanar, crear, seleccionar i compartir lectures. L'objectiu és que la lectura deixi de ser una activitat dirigida i passi a ser una experiència compartida, viva i significativa, on cada infant i adolescent pugui trobar el seu lloc.

Així doncs, quines propostes podrien aplicar-se a l'activitat d'estiu per promoure l'autonomia lectora dels infants i adolescents?

18. Impulsem un procés participatiu.

Es poden impulsar processos participatius perquè els infants i adolescents decideixin col·lectivament quines accions faran per promoure la lectura a l'estiu: què voldran llegir, quan i on. Aquest procés pot incloure espais per reflexionar sobre els hàbits lectors actuals, compartir gustos i criteris, o qüestionar temes com les *fake news* o els continguts digitals que consumeixen.

19. Promoguem la prescripció entre iguals.

També es poden proposar accions concretes com dur llibres o revistes de casa i recomanar-los als companys i companyes, fer una llista col·lectiva de lectures recomanades segons interessos i edats, o explorar conjuntament les diferents opcions de lectura disponibles (biblioteques, webs, aplicacions, etc.).

20. Assignem càrrecs i rols de dinamització.

A més, es poden crear rols actius i espais concrets: comissions lectores dins del casal, responsables del racó lector, clubs de lectura informals, moderadors de debats sobre llibres, o encarregats d'actualitzar una biblioteca mòbil. La coprogramació d'activitats lectores i les dinàmiques de recomanació (amb murals, vídeos, pòdcasts o cartells) també són eines potents per enfortir aquest empoderament.

21. Connectem lectura i passions.

Hi ha molts infants i adolescents que manifesten interessos i passions que poden ser d'interès per a tot el grup (món esportiu, món dels videojocs, món de la moda, món animal). La tasca de l'equip organitzador seria ajudar a connectar aquestes passions amb llibres, històries i personatges perquè els mateixos infants i adolescents trobin la manera d'enriquir i reflexionar sobre la seva passió.

«Ho hem provat i funciona. Cada setmana és un infant que recomana el llibre als altres. [...] N'hi ha que es barallen perquè volen ser ells els que recomanin.»

Vehiculem la lectura com a motor de reflexió i participació

Aquesta estratègia proposa la lectura com una eina molt poderosa per promoure la reflexió, el pensament crític i els valors en les activitats d'estiu, i desplega accions per incorporar-la dins els espais de participació i assemblea, on es revisen les activitats, el funcionament del grup, es dialoga i es prenen decisions col·lectives. Permet posar la lectura al servei de l'experiència vital i del creixement personal i col·lectiu dels infants i adolescents. No es tracta només de llegir per llegir, sinó de fer servir històries, textos i materials culturals com a punt de partida per pensar junts, qüestionar-se, expressar-se i transformar.

Així doncs, quines propostes podrien contribuir a teixir una cultura de grup basada en el diàleg, la responsabilitat compartida i els valors, en què la lectura esdevingués un recurs viu i significatiu?

22. Reflexionem i debatem a partir de lectures.

Es poden fer servir contes, relats curts, articles de diari, fragments de novel·les, cançons, poesia o notícies reals per introduir temes a parlar en assemblees: la convivència, el respecte, els conflictes, la igualtat, les emocions, la presa de decisions o la responsabilitat. A partir de la lectura compartida d'un text (oralment o en veu baixa), es poden obrir converses amb preguntes obertes que ajudin a connectar la història amb la realitat dels infants: *Aquest personatge actua de manera justa? Què ha après al final? Et recorda algú? Què hauries fet tu?* Aquest tipus de preguntes afavoreixen la identificació, l'empatia i el debat constructiu.

En aquest mateix ús, una altra proposta és combinar lectura i audiovisuals a través de cinefòrums que parteixin de pel·lícules o curts, però que després es vinculin amb històries escrites o textos que aportin més profunditat o altres punts de vista. Les biblioteques públiques també ofereixen en préstec un fons cinematogràfic força extens. Així mateix, es poden fer dinàmiques creatives, com escriure cartes col·lectives, poemes o manifestos després de llegir un conte que hagi impactat, o recrear una escena amb canvis: «Què passaria si aquest personatge hagués actuat diferent?»

23. Fomentem l'autoorganització amb el suport de lectures.

La lectura també pot servir com a suport per a processos d'autoorganització: per exemple, si un grup ha de preparar una activitat o dinàmica, pot buscar informació en llibres, revistes, recursos de la biblioteca pública, manuals o internet, llegir-la, estructurar-la i compartir-la. D'aquesta manera, es vincula lectura amb acció, i se'n potencia la funció pràctica i col·laborativa. Això també pot passar si han de fer un noticiari del casal, redactant textos, llegint fonts, triant informació rellevant, etc.

24. Fomentem la lectoescriptura en els espais de participació i assemblees.

En les activitats d'estiu, sempre hi ha moments de regulació grupal, de diàleg sobre el propi funcionament. Són espais on la lectura, l'escriptura i l'expressió oral estan fortament involucrades per tal de generar propostes, peticions o queixes. És important vetllar perquè aquestes habilitats es puguin desplegar en bones condicions, amb comoditat, seguretat i suport, si és necessari. Fer-ho de manera regular dins els espais de participació (assemblees, consells, estones de tancament, etc.) ajuda a consolidar una mirada crítica, una escolta activa i més implicació dels infants i adolescents en la vida de l'activitat d'estiu.

Connectem amb els recursos de lectura comunitaris

Aquesta estratègia proposa connectar infants i adolescents amb els recursos i espais lectors propers i accessibles durant l'activitat d'estiu. Per aconseguir-ho és fonamental obrir el casal o entitat a l'entorn i incorporar activitats que vinculin la lectura amb la vida quotidiana, la comunitat i els espais del barri. L'objectiu és que els infants descobreixin que la lectura no és només una activitat pròpia del casal o de l'escola, sinó una oportunitat que poden continuar explorant en espais públics i comunitaris, de manera lliure i autònoma.

Com podem fer que el casal d'estiu esdevingui un pont entre els infants i la comunitat? A través de quines accions els infants podrien construir una xarxa real de recursos lectors a l'abast i sentir que tenen accés, drets i autonomia per seguir llegint fora del casal o entitat de lleure?

25. Facilem l'accés a la biblioteca pública.

Una de les primeres accions pot ser generar activitats dins la biblioteca del barri o municipi, no tan sols com a visita puntual, sinó com un espai habitual: fer-hi hores del conte, tallers creatius a partir de llibres, gimcanes per conèixer els diferents racons de la biblioteca, o espais de lectura lliure en un entorn tranquil. Una proposta senzilla i molt significativa és acompanyar els infants i adolescents a fer-se el carnet de la biblioteca, explicant-los els serveis que ofereix: préstec de llibres, accés a revistes, activitats culturals, ordinadors, etc.

26. Facilem l'accés a altres espais lectors.

La connexió amb altres espais lectors del barri, com biblioteques escolars (si estan obertes), llibreries de proximitat o centres cívics amb racons de lectura, amplia l'univers lector dels infants i facilita que hi tornin per iniciativa pròpia. Conèixer les persones que hi treballen, establir-hi relacions i sentir-se benvinguts en aquests espais ajuda a generar-hi vincle.

27. Col·laborem amb entitats.

Una proposta especialment rica és la col·laboració amb altres entitats del barri per fer activitats intergeneracionals, com compartir històries amb persones grans d'una residència o centre de dia. Es poden fer trobades en què els infants llegeixen contes i les persones grans responen explicant històries de vida,

llegint textos o simplement escoltant i conversant. Aquestes trobades donen valor a la lectura com a forma de relació, memòria i empatia.

28. Promoguem l'arrelament al territori amb històries.

L'entorn de les activitats d'estiu pot proporcionar molta riquesa de descoberta i coneixement: hi ha llegendes associades a indrets, hi ha personatges il·lustres, hi ha autors o autores locals, etc. Activar aquests recursos i integrar-los a les activitats proposades als infants i adolescents és la manera d'aconseguir motivar-los per seguir aprenent i al mateix temps aconseguir un vincle amb l'entorn.

«Jo recordo una activitat... S'assignava a cada nen una persona de la residència de gent gran. Feien com de periodistes que havien de reportar la història de la seva vida, i després intentaven reproduir en un conte la història que els havien explicat.»

Gamifiquem la lectura

Gamificar la lectura en les activitats d'estiu és una estratègia clau per despertar l'interès, augmentar la participació i transformar la manera com infants i adolescents s'apropen als llibres i a l'acte de llegir. No es tracta només de guarnir la lectura amb jocs, sinó de reconèixer que el joc és una via natural d'aprenentatge, expressió i relació per a molts infants, i que la gamificació pot donar significat i emoció a activitats lectores.

La gamificació consisteix a aplicar elements propis del joc (normes, reptes, rols, puntuacions, premis, dinàmiques col·laboratives o competitives...) a activitats que no són jocs en si mateixes, com ara llegir un conte, fer una recerca d'informació o participar en una tertúlia. Quan aquests elements s'incorporen amb sentit i coherència, la lectura deixa de ser un acte solitari i pot passar a ser una experiència col·lectiva, dinàmica i motivadora.

A les activitats d'estiu, aquest enfocament té un gran potencial, ja que l'entorn de l'activitat afavoreix l'experimentació, el moviment i la creativitat, i les dinàmiques gamificades permeten adaptar la lectura a diferents estils d'aprenentatge, interessos i nivells de lectura. Per exemple, infants que habitualment tenen dificultats lectores poden destacar en activitats en què la comprensió lectora es converteix en una pista per resoldre un enigma, superar una prova o col·laborar en un joc de rol. Així, es genera una relació positiva amb els llibres, que connecta amb l'acció, el joc simbòlic, la sorpresa o l'estratègia, i es trenca la imatge de la lectura com a activitat obligatòria o acadèmica.

A més, gamificar la lectura permet incorporar altres competències clau, com la comunicació oral, la col·laboració en equip, la resolució de conflictes o la presa de decisions. Quan els infants han de llegir per resoldre una pista en un *escape room* o han de construir un conte conjuntament amb normes del joc, també estan desenvolupant habilitats socials, pensament crític i creativitat.

Un altre avantatge de la gamificació és que ofereix varietat i flexibilitat, cosa que permet adaptar les propostes a les diferents edats i moments del casal. Es poden fer activitats puntuals com gimcanes o jocs de rol, o estructurar un repte lector que s'allargui durant setmanes, amb passaports, punts, premis simbòlics o

mapes de lectura. També es poden crear espais físics que acompanyin la narrativa del joc: racons temàtics, murals o biblioteques decorades segons els mons literaris que es treballen.

Així doncs, la gamificació és una manera molt efectiva d'implicar l'equip educatiu com a referent: els caps, monitors i monitores poden assumir rols dins la dinàmica (personatges, guies, narradors...), fer de prescriptors de llibres de manera divertida, i generar vincles afectius amb la lectura a través del joc compartit.

En resum, gamificar la lectura a les activitats d'estiu no solament fa la lectura més atractiva i accessible, sinó que pot transformar-la en una experiència lúdica, significativa i emocionalment positiva, que connecti amb la manera de ser i de viure dels infants i adolescents en el lleure. És una aposta pedagògica potent per fer créixer la dimensió lectora d'una forma natural, divertida i duradora.

La pregunta per als equips organitzadors és: com podríem gamificar la lectura i fer-la més vivencial i atractiva a les activitats d'estiu? I també: quines propostes ajudarien a fer de la lectura una experiència lúdica, compartida i memorable?

29. Proponem jocs de rol amb llibres.

Una proposta és fer jocs de rol amb lectures o relats com a base, en què els infants interpreten personatges d'un relat i prenen decisions segons la trama. Per exemple, després de llegir un conte, es pot recrear la història en forma de gimcana, amb proves inspirades en escenes del llibre.

30. Dissenyem un *escape room* literari.

També es poden organitzar *escape rooms* literaris, en què els enigmes i reptes tenen pistes amagades en fragments de llibres o textos creats a partir d'un autor o gènere concret, com ara el misteri o la ciència-ficció.

31. Adaptem jocs de taula a partir de lectures.

Una altra opció és preparar lectures en format de joc de taula, creant trivials, *memories* o bingos amb preguntes, imatges o paraules clau extretes d'un llibre, un autor o un univers literari.

Oferim referents lectors propers i positius

Aquesta estratègia està basada en un altre dels pilars de l'educació en el lleure: la figura referencial dels monitors i monitores o caps com a models per als infants i adolescents a qui acompanyen.

Perquè els monitors, monitores i caps de les activitats d'estiu esdevinguin bons referents lectors, cal anar més enllà de veure'ls com a «persones que llegeixen molt» i entendre el seu rol com el d'acompanyants que poden despertar el gust per la lectura a partir del vincle, la proximitat i l'autenticitat. El seu entusiasme i la seva actitud són molt més rellevants que el seu nivell de coneixement literari. Es tracta, doncs, d'evitar el romanticisme lector i centrar-se en estratègies concretes, realistes i sostenibles que posin la lectura a l'abast de tothom, des del respecte als diferents ritmes i interessos dels infants.

Així doncs, com es poden organitzar activitats d'estiu en què els monitors i monitores exerceixin un rol de referents lectors?

35. Proporcionem espais de conversa informal i de confiança.

Una primera estratègia implica treballar el vincle entre monitors o caps i infants. Quan hi ha confiança, és més fàcil saber què agrada a cada infant i recomanar-li llibres amb sentit. Aquesta escolta activa és clau per fer propostes lectores personalitzades i significatives. Els monitors poden fer servir moments informals per parlar amb naturalitat dels llibres que els agraden, explicar anècdotes vinculades a lectures de la seva infància o llegir un fragment per compartir-lo. Fer present la lectura en la conversa quotidiana, com qui recomana una cançó o una sèrie, contribueix a normalitzar-la i generar interès.

36. Oferim diversitat de gustos lectors.

És recomanable que cada monitor es converteixi en un petit prescriptor, segons els seus gustos i personalitat. No cal que tots ho sàpiguin tot, però sí que l'equip es complementi, de manera que hi hagi varietat de veus: qui llegeix còmics, qui llegeix poesia, qui s'interessa per temes de gènere, qui llegeix en digital, etc. Aquesta diversitat en els referents ajuda a trencar estereotips i a ampliar les possibilitats lectores dels infants. Per reforçar aquest paper, es poden fer pòdols

32. Ambientem jocs de pistes en universos literaris.

La caça del tresor literària és una altra dinàmica divertida, en què els infants han de llegir pistes o textos curts que els guien per descobrir un «tresor» vinculat a una història o amagat dins la biblioteca o racó de lectura.

33. Impulsem jocs de creació col·lectiva.

També es poden impulsar jocs de creació col·lectiva de contes, fent servir daus d'imatges, targetes de personatges i escenaris, o altres formats, en què cada infant escriu o narra una part de la història.

34. Creem un passaport lector.

Es poden organitzar torneigs o reptes literaris gamificats, en què cada lectura (de llibres, còmics o articles) desbloqueja un repte, una activitat o un petit premi, com si fos un passaport lector amb fites a assolir.

«Vam fer un *escape room* a la biblioteca. Hi ha bibliotecàries molt motivades, i vam fer un joc de pistes amb els llibres, [...] perquè és veritat que no tots els joves que tenim han trepitjat la biblioteca del barri.»

les informatives breus sobre literatura infantil i juvenil, així com crear moments de trobada entre monitors per compartir llibres, lectures i recursos, ja sigui en una reunió formal o de manera més espontània (per exemple, amb una petita taula de llibres recomanats a la sala de monitors).

37. Oferim diversitat d'actituds lectores.

Els monitors, monitores o caps també poden modelar actituds lectores: llegint en veu alta, deixant-se veure llegint, parlant de llibres amb entusiasme, recomanant títols segons els interessos dels infants o adolescents, i tenint clar que la lectura també pot passar per formats diversos com còmics, diaris esportius, revistes, blogs o formats digitals. És important fer una exposició intencionada a la diversitat: portar llibres que visibilitzin diferents cultures, famílies, identitats i llengües, i mostrar-ne la riquesa a través de la lectura.

38. Empoderem-nos com a prescriptors de lectures.

Una proposta interessant és crear espais o dinàmiques en què els mateixos monitors o caps expliquin llibres als infants, llegint-ne el primer capítol o fent una petita presentació oral que els desperti la curiositat. També poden suggerir llibres en un tauler de recomanacions o portar llibres vinculats a activitats específiques.

39. Organitzem un apadrinament lector entre iguals.

Es pot promoure que els adolescents facin de padrins lectors dels infants, guiant-los i llegint conjuntament, o bé impulsar petits clubs de lectura informals on els monitors, monitores i caps moderin o simplement dinamitzin la conversa. D'aquesta manera, les referències lectores s'amplien amb els participants dels grups d'edats més avançades, i es genera una dinàmica d'emmirallament dels petits cap als grans, que pot tenir molt d'impacte educatiu en els lectors primerencs.

40. Compartim criteris sobre com educar en la lectura.

Com que no tots els infants s'aproximaran a la lectura des de la mateixa posició, els monitors i monitores han de tenir uns criteris educatius comuns i parlats que integrin la idea que la lectura també és un espai d'inclusió: no sempre ha de ser el nen o nena que ja sap llegir qui accedeix al llibre, sinó que cal pensar propostes perquè la lectura també pugui ser compartida, escoltada, viscuda en grup. L'equip educatiu ha de disposar d'eines i formació pràctica per fer-ho possible, sempre amb l'objectiu que la lectura sigui una experiència compartida, oberta i significativa. La

formació dels equips de monitors i caps és una eina essencial perquè la incorporació de la lectura a les activitats d'estiu sigui beneficiosa per a tothom.

ESTRATÈGIA II

Busquem la complicitat de les famílies

Les famílies també poden ser i són grans referents lectors per als infants i adolescents. Desplegar una estratègia de complicitat amb les famílies en les activitats d'estiu és clau per donar continuïtat, arrelament i sentit a les propostes lectores més enllà del que succeeix a la mateixa activitat. No es tracta de convertir les famílies en «activistes» de la lectura, sinó de convidar-les a participar-hi des de la quotidianitat i la possibilitat real, amb accions senzilles, properes i significatives, adaptades a la diversitat de realitats. Quan les famílies se senten acollides, reconegudes i part del projecte, la lectura guanya terreny com a experiència compartida.

41. Convidem les famílies a cooperar en les activitats.

Una primera línia d'acció pot ser crear vincles entre l'activitat lectora del casal i la vida familiar, per exemple, demanant-los que comparteixin o intercanviïn llibres, enviant llibres o contes per llegir a casa acompanyats d'una carta o missatge personalitzat escrit per l'infant o l'equip educatiu. També es poden comparar llibres de receptes il·lustrats o contes visuals que connectin amb activitats que ja es fan en família, com cuinar, mirar fotos, recordar històries o jugar. Escriure cartes a casa (o a un mateix) i explicar les lectures que els han agradat o sorprès pot ser una activitat senzilla amb molt valor emocional.

42. Fem espai a les històries i les veus de les famílies.

També es poden proposar lectures compartides amb famílies: convidar mares, pares, avis o germans a llegir contes al casal, presencialment o mitjançant un petit vídeo o àudio. Aquestes accions poden convertir-se en moments especials i poden donar lloc a reculls de contes locals, històries de vida o «contes de la família» que després es comparteixen entre tots. Els testimonis familiars, especialment en format oral, poden convertir-se en petits tresors, i es poden recollir en murals, àlbums, pòdcasts o activitats col·lectives. També es poden crear clubs de lectura familiars, cinefòrums

literaris o activitats intergeneracionals amb avis i àvies del barri o de residències amb què es col·labori, on es combinin la lectura i la conversa.

43. Adaptem l'estratègia lectora a la diversitat de famílies.

És important, però, ser realistes: no totes les famílies podran o voldran participar-hi activament. Per això, cal oferir un ventall d'accions adaptables, com una infografia o tríptic amb propostes per motivar la lectura a casa, amb llenguatge planer, amb traducció, si cal, a diverses llengües i adaptades per nivells d'implicació i accessibilitat: des de recomanar un llibre o explicar un conte oralment fins a fer una visita a la biblioteca o participar en una activitat conjunta. També es poden obrir canals de participació indirectes, com fer préstec de llibres entre infants o famílies, generar una petita biblioteca mòbil o fer rutes lectores pel barri. Així mateix, la recollida de llegendes i contes de diferents procedències i tradicions socioculturals pot ser una proposta molt interessant per motivar la lectura i el plaer per les històries diferents.

44. Obrim un refugi climàtic o espai per a famílies.

Una altra via interessant és obrir un espai dins el casal que sigui acollidor per a les famílies, on puguin aturar-se una estona, estar a gust, llegir, conversar o mirar materials amb els seus fills i filles. Aquest espai-refugi pot facilitar una presència més natural i espontània de les famílies en el dia a dia del casal o l'entitat.

45. Escoltem les propostes i les aportacions de les famílies.

Finalment, per fer que la complicitat sigui real, cal escoltar activament les famílies: preguntar-los com s'imaginen la lectura a casa, què fan o què els agradaria fer, com poden col·laborar-hi i quines barreres hi troben. Aquesta escolta pot obrir a noves idees i generar accions més arrelades. Les famílies poden ser protagonistes no perquè ho facin tot, sinó perquè se les convida a fer alguna cosa possible, propera i amb sentit.

Conclusió

CRIDA ALS EQUIPS DE MONITORS, MONITORES I CAPS

Monitors, monitores, caps, teniu entre mans una oportunitat única. Aquest estiu, feu que la lectura entri en escena com una aliada del joc, de la creativitat i de la llibertat que tant caracteritzen les vostres activitats. No cal que us convertiu en mestres ni que munteu una biblioteca escolar; només cal que convertiu la lectura en una vivència divertida, inesperada i transformadora. Llegir pot ser fer una gimcana amb pistes escrites, escoltar un conte sota un arbre, compartir una història abans d'anar a dormir, descobrir un personatge que ens parla o imaginar un final alternatiu a una llegenda del poble. La lectura pot oferir als infants i adolescents una finestra oberta a mons infinits.

Sou referents, sou inspiració, sou guies. Quan un infant us veu llegir, escoltar, jugar amb paraules o emocionar-vos amb una història, li obriu una porta. No hi ha millor manera de promoure la lectura que estimar-la i compartir-la des del vincle i l'alegria. Aquest estiu, cada activitat pot sembrar una llavor lectora. I cada infant, sigui quin sigui el seu nivell lector, el seu idioma o el seu entorn familiar, mereix tenir accés a aquest dret cultural.

Feu que la lectura sigui part del vostre casal, de les vostres colònies, dels vostres campaments i del vostre dia a dia. Feu que sigui una experiència col·lectiva, un joc compartit, una estona de calma, una aventura inesperada. I, sobretot, feu-ho amb passió, amb humor, amb llibertat i amb intenció. Sou persones clau per fer créixer el gust per llegir en una generació que necessita relats per comprendre el món i per imaginar-ne un de millor.

Aquest estiu, llegim! I fem-ho des del lleure, des de la comunitat, des de la creativitat i des de l'equitat. Perquè tots els infants i adolescents, sense excepció, tenen dret a viure la lectura com una experiència de plaer, d'empoderament i de pertinença. Som-hi!

Bibliografia

Centelles, Jaume (2005). *La biblioteca, el cor de l'escola*. Associació de Mestres Rosa Sensat. XXIV Premi de Pedagogia Rosa Sensat.

Tot i centrat en escoles, defensa el dret dels infants a tenir accés a llibres i espais de lectura en tots els entorns educatius.

Colomer, Teresa (2010). *La evolución de la enseñanza literaria*. Biblioteca Virtual Universal.

Com promoure la lectura des d'una perspectiva motivadora i crítica, amb moltes idees transferibles a entorns no formals com el lleure.

Martín García, Xus (2022). *Entornos que capacitan*. Narcea Editorial.

Ofereix una mirada crítica i compromesa sobre el valor educatiu del lleure i el seu potencial com a eina d'inclusió. Vegeu més articles i publicacions sobre educació social i lleure, especialment des del Màster d'Educació en Valors i Ciutadania de la Universitat de Barcelona.

Richard L. (ed.) i McGill-Franzen, Anne (rev.) (2013). *Summer Reading: Closing the Rich/Poor Reading Achievement Gap*. Teachers College Press.

Aborda l'impacte de la pèrdua d'habilitats lectores durant les vacances d'estiu en els estudiants de famílies de baixos ingressos; i presenta models de programes efectius de lectura d'estiu.

Ruiz-Bejarano, Aurora María (2019). Del placer de la lectura al deseo de leer. El aprendizaje del buen lector. *Revista Complutense de Educación*, 30 (3), 863-878.

El plaer de lectura facilita la pràctica lectora i per això és rellevant l'animació lectora i l'organització d'activitats lúdiques associades a la lectura fora de l'escola.

Solé i Gallart, I. (1995). El placer de leer. *Lectura y Vida*, 16(3), 39-45. https://www.lecturayvida.fahce.unlp.edu.ar/numeros/a16n3/16_03_Sole.pdf

VVAA (2024). #Competencia lectora en el siglo XXI. *Dossier Graó* nº9, 2024.

Diversos articles de la revista aporten una mirada valuosa sobre com la lectura ajuda a estructurar el pensament i a construir significat.

